

**Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар
министрлігі «Қазгидромет» РМҚ Алматы қаласы және Алматы
облысы бойынша филиалы**

**АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ ЖӘНЕ АЛМАТЫ
ОБЛЫСЫ, ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ
БОЙЫНША ҚОРШАҒАН ОРТА
ЖАЙ-КҮЙІ ЖӨНІНДЕГІ
АҚПАРАТТЫҚ БЮЛЛЕТЕНІ**

Тамыз 2023 жыл

Алматы, 2023 ж

	Мазмұны	Бет.
	Алғы сөз	3
1	Атмосфералық ауаның ластануының негізгі көздері	4
2	Атмосфералық ауа сапасының мониторингі	5
3	Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы	14
4	Жер үсті суларының сапасының мониторингі	15
5	Радиациялық жағдай	16
	1 Қосымша	17
	2 Қосымша	19
	3 Қосымша	22
	4 Қосымша	24

Алғы-сөз

Ақпараттық бюллетень «Қазгидромет» РМК мамандандырылған бөлімшелері Ұлттық гидрометеорологиялық қызметтің бақылау желісіндегі қоршаған ортаның жай-күйін бақылау бойынша жүргізілген жұмыс нәтижелері бойынша дайындалды.

Бюллетень мемлекеттік органдарды, қоғамды және тұрғындарды Алматы және Алматы облысы аумағындағы қоршаған ортаның жай-күйі туралы хабарлауға арналған және Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін одан әрі бағалау үшін қажет ластану деңгейінің үздіксіз өзгеру тенденциясы.

Атмосфералық ауаның сапасын бағалау Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы.

1. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы бойынша атмосфералық ауаны ластаушы негізгі көздер

Статистикалық деректер: кәсіпорындардың нақты шығарындыларының жалпы көлемі – 46 062,23 тонна. Шығарындыларды жүзеге асыратын кәсіпорындардағы стационарлық көздер саны – 10 359 бірлік. Жылумен жабдықтау көздерінің (қазандықтар және ЖЭО) саны-151 бірлік, оларға 500 энергия қондырғысы орнатылған.

Жасыл экономика басқармасының мәліметіне сәйкес, Алматы қаласындағы жеке үйлердің саны - 151 059 бірлікті құрайды. Оның ішінде газбен жылыту бойынша-149 211 бірлік

Полиция департаментінің деректері бойынша Алматы қаласында 560168 бірлік автокөлік құралдары тіркелген, оның ішінде: жеңіл автомобильдер – 503729 бірлік және АТС жалпы санының 89,9% – ын құрайды, автобустар – 9 344 бірлік, бұл 1,7% – ды құрайды, жүк автомобильдері – 38425 бірлік және 6,9% - ды құрайды, арнайы техника-1192 бірлік және 0,2% - ды құрайды және мотокөлік-7478 бірлік, бұл 1,3% - ды құрайды.

Жыл сайын автокөлік саны 42668 бірлікке артып келеді.

1.1 Жетісу облысы бойынша атмосфералық ауаны ластаудың негізгі көздер

Жетісу облысының атмосфералық ауасына әсер ететін негізгі көздер: жылуэнергетика кәсіпорындары, автокөлік транспорты, аймақтық пайдалану бөлімдерінің әскери гарнизондарының жағу пештері, кәсіпорындар, мекемелер, сондай-ақ ауылшаруашылық және құрылыс материалдарының нысандары.

«Жетісу облысы Экология Департаменті» ММ деректері бойынша ластаушы заттектерді шығаратын тұрақты көздерінің саны: 15 221 бірлік, оның ішінде ұйымдастырылған - 9778, тазарту құрылғыларымен жабдықталған -500

Айта кетерлік жайт, облыстың көптеген кәсіпорындарында қоршаған ортаға кері әсерді азайтатын табиғатты қорғау іс-шаралары енгізілуде, сонымен қатар қазандықтар мен жылу электрстанцияларын газдық жағуға көшу арқылы технологиялық процестерді жандандыру, қолданыстағы тазарту құрылғыларын жаңғырту және жаңа құрылғыларды пайдалануды бастау нәтижесінде атмосфераға бейорганикалық шаң, күйе және көмірсутектер, ауыр металдардың атмосфераға шығарындылары қысқарған.

Сондай-ақ, облыста газбен қамтамасыз ету жұмыстары белсенді түрде жүргізілуде. Қазіргі таңда табиғи газға 156 елді-мекендер (33%) қосылды, газға 1,2 млн. Адамға қол жетімді болды (59%).

2. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысының 2023 жылғы тамыз айындағы атмосфералық ауа сапасының мониторингі.

Алматы қаласының атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 16 стационарлық бекетте жүргізілді, қол күшімен сынама алынатын 5 бекетте, және 11 автоматты бекетте жүргізіледі. Қосымша 1

Жалпы қала бойынша 26 көрсеткіш анықталады: 1) қалқыма бөлшектері (шаң); 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектері; 3) РМ-10 қалқыма бөлшектері; 4) күкірт диоксиді; 5) көміртегі оксиді; 6) азот диоксиді; 7) азот оксиді; 8) фенол; 9) формальдегид; 10) озон; 11) кадмий; 12) мыс; 13) күшән; 14) қорғасын; 15) хром (6+); 16) никель; 17) мырыш; 18) бенз(а)пирен; 19) бензол, 20) этилбензол, 21) хлорбензол, 22) параксилол, 23) метаксилол, 24) кумол, 25) ортаксилол, 26) күкірт сутегі.

1-кестеде бақылау бекеттерінің орналасуы және әр бекетте анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпараттар келтірілген.

1 Кесте

Бақылау бекеттерінің және анықталған қоспалардың орналасуы

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	тәулігіне 4 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Амангелді к-сі. Сәтбаев к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксилол, метаксилол, кумол, ортаксилол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
12	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Райымбек даңғылы, Наурызбай батыр к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксилол, метаксилол, кумол, ортаксилол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон, күкірт сутегі
16	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретті әдіс)	Айнабұлақ-3 ш-а	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, фенол, азот оксиді формальдегид,

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
				бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол, метаксиллол, кумол, ортаксиллол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон, күкірт сутегі
25	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретгі әдіс)	Ақсай-3 ш-а, Маречка к-сі, Б.Момышұлы к-сі бұрышы	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, , фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол, метаксиллол, кумол, ортаксиллол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон
26	тәулігіне 3 рет	қол күшімен алынған сынама(диск ретгі әдіс)	Тастақ-1 ш-а, Төле би к-сі, 249, ЖШС «Орталық отбасылық клиника»	Қалқыма бөлшектер (шаң), көміртегі оксиді, , фенол, азот оксиді формальдегид, бенз(а)пирен, бензол, этилбензол, хлорбензол, параксиллол, метаксиллол, кумол, ортаксиллол
	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын		Күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, диоксид азоты, озон, күкірт сутегі
1	үзіліссіз режимде	әр 20 минут сайын	Аль-Фараби атындағы ұлттық университеті аумағы, Бостандық ауданы	PM-2,5 қалқыма бөлшектері, PM-10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді.
2			Автошаруашылық, Аэродромная к-сі, Іле ауданы	
3			Момышұлы көшесіндегі «Алматы арена» мұз аренасы, Алатау ауданы	
4			№32 жалпы білім беру мектебі, 70 разъезд ауданы, Түркісіб ауданы	
5			«Халық арена» мұз аренасы, Медеу ауданы, Думан мөлтекауданы	

Бекет нөмірі	Сынама мерзімі	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
6			Жетісу әкімшілігі аумағы, «Құлагер» мөлтекауданы, Жетісу ауданы	
27			Алатау ауданы Айгерім 2 ш-а, В.Бенберин 63;	PM-2,5 қалқыма бөлшектері, PM-10 қалқыма бөлшектері, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді.
28			аэрологиялық станса (Әуежай ауданы) Ахметов к-сі, 50	PM-2,5 қалқыма бөлшектері, PM-10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, озон.
29			Түрксіб ауданының ЦДАБ Р. Зорге к-сі, 14	
30			«Шаңырақ» ш-а, №26 мектеп, Жанқожа батыр к-сі, 202	
31			Аль-Фараби даңғылы, Науаи к-сі бұрышы, Орбита ш-а («Зеленстрой» АҚ Дендропарк аймағы)	

Стационарлық бақылау бекеттерінен басқа Алматы қаласында жылжымалы экологиялық зертхана жұмыс істейді, оның көмегімен ауа сапасын өлшеу қосымша 10 нүкте бойынша жүргізіледі: Талғар қаласында (2 нүкте), Есік қаласында (2 нүкте), Түрген ауылында (2 нүкте), Өтеген Батыр кентінде (2 нүкте), ТКТ. Қаскелең (2 нүкте) (2-қосымша). 15 көрсеткіш бойынша: 1) PM-2,5 қалқыма бөлшектер; 2) PM-10 қалқыма бөлшектер; 3) күкірт диоксиді; 4) азот оксиді; 5) азот диоксиді; 6) көміртегі оксиді; 7) фенол; 8) формальдегид; 9) бензол; 10) этилбензол; 11) хлорбензол; 12) параксилол; 13) метаксилол; 14) кумол; 15) ортаксилол.

Алматы қаласында 2023 жылғы тамыз айының атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша қалада атмосфералық ауаның жалпы ластану деңгейі стандарттық индекс бойынша 6,8 (жоғары деңгей) күкірт сутегі бойынша №16 пост аймағында, ЛЛБ№28 бекет аумақтарында озон бойынша ЕЖҚ=53% (өте жоғары деңгей) болып бағаланды.

* РД 52.04.667-2005 сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану дәрежесі осы көрсеткіштердің ең үлкен мәні бойынша бағаланады.

Атмосфералық ауаның ластануының негізгі көздері: озон (1259 рет), көміртек оксиді (442 рет), күкірт сутегі (425), күкірт диоксиді (355 рет), азот диоксиді (245 рет), қалқыма бөлшектер PM-2,5 (11 рет), қалқыма бөлшектер

(шаң) (10 рет), қалқыма бөлшектері РМ-10 (2 рет), азот оксиді (2 рет), бойынша ең жоғары бір реттік ШЖШ арту саны байқалды.

Ең жоғары бір реттік ≥ 5 ШЖШ арту саны күкірт сутегі (1), көміртек оксиді бойынша (2 рет) байқалды ал озон бойынша (322 рет).

Қалқыма бөлшектері (шаң), озон, азот диоксиді бойынша орташа тәуліктік шоғырлану нормативтерінің асып кетуі, ең көп озон бойынша байқалды.

Ең жоғары қайталану көрсеткішінің артуы негізінен қалқыма бөлшектері (шаң), күкірт диоксиді, көміртек оксиді, азот диоксиді, озон, күкірт сутегі есебінен байқалды, бұл автокөліктің және метеорологиялық жағдайлардың ауаның ластануына айтарлықтай үлес қосатынын көрсетеді.

Ластаушы заттарыдың максималды-бір реттік шоғырлары: Қалқыма бөлшектері (шаң) –1,1 ШЖШ_{м.б.}, РМ-2,5 қалқыма бөлшектері –2,9 ШЖШ_{м.б.}, РМ-10 қалқыма бөлшектері –1,6 ШЖШ_{м.б.}, күкірт диоксиді –1,6 ШЖШ_{м.б.}, көміртегі тотығы –6,7 ШЖШ_{м.б.}, азот диоксиді –2,3 ШЖШ_{м.б.}, азот оксиді –1,1 ШЖШ_{м.б.}, озон-6,2 ШЖШ_{м.б.}, күкірт сутегі-6,8 ШЖШ_{м.б.}, құрады, басқа ластаушы заттар – ШЖШ-дан аспады.

Ластаушы заттардың орташа шоғырлары: Қалқыма бөлшектері (шаң) – 1,4-ШЖШ_{о.т.}, азот диоксиді-1,4 ШЖШ_{о.т.}, озон-2,1 ШЖШ_{о.т.} құрады, басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану(ЭЖЛ) жағдайы:

Атмосфералық ауа бойынша жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары байқалмады.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 2-де көрсетілген.

2-Кесте

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр (Q _{о.т.})		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр (Q _{м.б.})		ЕЖҚ %	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б.} асу еселігі		> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
Алматы қаласы								
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,21	1,4	0,55	1,1	4	10		
РМ-2,5 қалқыма бөлшектері	0,01	0,20	0,47	2,9		11		
РМ-10 қалқыма бөлшектері	0,01	0,16	0,48	1,6		2		
Күкірт диоксиді	0,05	0,91	0,78	1,6	19	355		
Көміртегі оксиді	0,71	0,24	33,68	6,7	12	442	2	
Азот диоксиді	0,06	1,4	0,46	2,3	11	245		
Азот оксиді	0,04	0,72	0,44	1,1		2		

Озон	0,06	2,1	1,00	6,2	53	1259	322	
Күкірт сутегі	0,002		0,05	6,8	10	425		
Фенол	0,001	0,41	0,004	0,40				
Формальдегид	0,01	0,87	0,03	0,50				
Бензол	0,005	0,05	0,01	0,03				
Хлорбензол	0,005		0,01	0,10				
Этилбензол	0,003		0,01	0,50				
Бенз(а)пирен	0,0002	0,25	0,001					
Параксилол	0,00		0,00	0,00				
Метаксилол	0,00		0,00	0,00				
Ортоксилол	0,00		0,00	0,00				
Кумол	0,00		0,00	0,00				
Кадмий	0,001	0,00						
Қорғасын	0,008	0,03						
Күшәла	0,002	0,01						
Хром	0,006	0,00						
Мыс	0,009	0,00						
Никель	0,002	0,00						
Мырыш	0,025	0,00						

Қорытынды:

Соңғы бес жыл ішінде тамыз айында ауаның ластану деңгейі келесідей өзгерді:

Кестеден көріп отырғанымыздай 2019 ж. ластану деңгейі көтеріңкі, ал 2020-2022 жж. жоғары деңгей, 2021-2023те өте жоғары деңгей болып бақыланды.

Метеорологиялық жағдайлар.

Алматыда тамыз айы біршама жаңбырлы болды, сондықтан салқын болды. Алматы облысының аумағына суық ауа массаларының басып кіруі кезінде қалада және іргелес аудандарда нөсер жаңбыр жауды. Бір айда 65,4 мм түсті, бұл осы айдың климаттық нормаларынан екі есе көп болды (норма 34 мм).

Желдің ең жоғары жылдамдығы бүкіл кезеңде 2-8 м/с шегінде болды, тек атмосфералық фронттар өтетін күндері ғана жел 12 м/с күшейіп отырды.

Ауа температурасы түнде 18-25 градус, күндіз 28-33 градус, кейде күндіз циклонның жылы секторында 35-38 градус қатты ыстыққа дейін көтерілді, суық антициклон түнде кірген кезде термометр бағаналары 12-17 градус, ал күндіз 22-27 градус жылудан аспады.

2.1 Жетісу облысының атмосфералық ауа сапасының жай-күйі

Жетісу облысында атмосфералық ауасының жай-күйіне бақылаулар 3 автоматты станцияларда (Талдықорған қ.(2) және Жаркент қ.(1) жүзеге асырылады. (Қосымша 1).

Жалпы Талдықорған қаласы бойынша 7 көрсеткіш анықталады: 1) РМ-10 қалқыма бөлшектер; 2) РМ-2,5 қалқыма бөлшектер; 3) күкірт диоксиді; 4) көміртегі оксиді; 5) азот диоксиді; 6) азот оксиді; 7) күкіртті сутегі.

Жаркент қалалары бойынша 4 көрсеткіш анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді; 4) озон.

Кесте 3-де бақылау бекеттерінің орналасқан жерлері және әр бекеттегі анықталатын көрсеткіштер тізімі ұсынылған.

Бақылау бекеттерінің орналасқан жерлері және анықталатын көрсеткіштер

Кесте 3

№	Сынама алу мерзімі	Бекеттің мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	Үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Талдықорған қ., Гагарин көшесі, 216 және Жабаев көшесінің қиылысы	РМ-10 қалқыма бөлшектер, РМ-2,5 қалқыма бөлшектер, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді.
2		Талдықорған қ., Қонаев көшесі, 22, «Жастар» спорткешені аймағы	РМ-10 қалқыма бөлшектер, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, күкіртті сутегі.
3		Жаркент қ., Ы.Кошқунов көшесі, 7/5	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, озон.

Тұрақты бақылау бекеттерінен басқа, Жетісу облысында жылжымалы экологиялық зертхана қызмет етеді, оның көмегімен Талдықорған қаласы бойынша қосымша 2 нүктеде ауа сапасына (Қосымша 2) 6 көрсеткіштер бойынша өлшеулер жүргізіледі: 1) азот диоксиді; 2) күкірт диоксиді; 3) азот оксиді; 4) көміртегі оксиді; 5) фенол; 6) формальдегид.

2023 жылдың тамыз айындағы Талдықорған қ. атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша қалада атмосфералық ауасының жалпы ластану деңгейі **көтеріңкі деңгейде** болып бағаланды, СИ тең 3,9 (**көтеріңкі деңгей**) **күкіртті сутегі** мәнімен және ЕЖҚ=0 % (төмен деңгей) мәнімен №2 бекет аумағында анықталды.

* БҚ 52.04.667-2005 сәйкес, егер СИ мен ЕЖҚ әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану дәрежесі осы көрсеткіштердің ең үлкен мәні бойынша бағаланады.

Ластаушы заттардың максималды бірлік шоғырлары: күкіртті сутегі - 3,9 ШЖШ_{м.б} құрады, басқа ластаушы заттектердің шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Ластаушы заттардың орташа айлық шоғырлары басқа ластаушы заттектердің мөлшері ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЭЖЛ және ЖЛ) : ЖЛ (10 ШЖШ дан жоғары) және ЭЖЛ (50 ШЖШ жоғары) тіркелген жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 4-де көрсетілген.

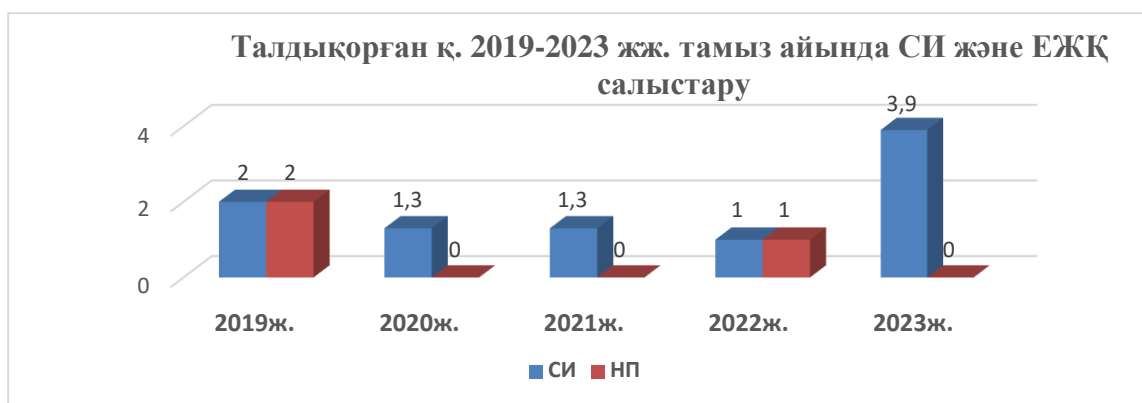
Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Кесте 4

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ.т . асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ.б. асу еселігі	%	>ШЖШ	>5	>10
							ШЖШ	ШЖШ
соның ішінде								
Қалқыма бөлшектер PM-2,5	0,0001	0,002	0,003	0,02	0			
Қалқыма бөлшектер PM-10	0,001	0,02	0,06	0,21	0			
Күкірт диоксиді	0,02	0,34	0,20	0,41	0			
Көміртегі оксиді	0,38	0,13	4,47	0,89	0			
Азот диоксиді	0,03	0,74	0,18	0,91	0			
Азот оксиді	0,002	0,03	0,12	0,29	0			
Күкіртті сутегі	0,001		0,03	3,9	0	4		

Қорытынды:

Соңғы 5 жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі тамыз айында келесідей өзгерді:

Графиктен көрініп тұрғандай, 2019-2023 жж. тамыз айында Талдықорған қ. атмосфералық ауасының ластану деңгейі тұрақты түрде көтеріңкі деңгейді көрсетті.

Ең жоғарғы бір реттік шоғырлардың арту саны бойынша күкіртсутек (4) бойынша байқалды.

2023 жылдың тамыз айындағы Жаркент қ. атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша Жаркент қаласында атмосфералық ауасының жалпы ластану деңгейі **көтеріңкі деңгейде** болып бағаланды, СИ=1,8 (көтеріңкі деңгей) және ЕЖҚ=3% (көтеріңкі деңгей) **азот диоксидінің** мәнімен көрсетті.

Ластаушы заттардың максималды бірлік шоғырлары: азот диоксиді – 1,8 ШЖШ_{м.б.}, көміртек оксиді – 1,2 ШЖШ_{м.б.} құрады, қалған ластаушы заттектердің шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЭЖЛ және ЖЛ) : ЖЛ (10 ШЖШ дан жоғары) және ЭЖЛ (50 ШЖШ жоғары) тіркелген жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері Кесте 5-де көрсетілген.

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Кесте 5

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШ _{о.т.} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б.} асу еселігі		%	>ШЖШ	>5 ШЖШ
					соның ішінде			
Күкірт диоксиді	0,01	0,18	0,16	0,31	0			
Көміртегі	0,54	0,18	5,87	1,2	0	4		

оксиді								
Азот диоксиді	0,03	0,68	0,37	1,8	3	76		
Озон	0,07	2,4	0,09	0,54	0			

Ең жоғарғы бір реттік шоғырлардың арту саны азот диоксиді (**76**) және көміртек оксиді (**4**) бойынша байқалды.

Орташа тәуліктік шоғырлар нормативтерінің жоғарылауы озон шоғыры бойынша тіркелді.

Көрсетілген ластану жағдайлары кәсіпорындардың шығарындылары, жеке секторларды жылыту маусымына сай суық уақытқа тән, сонымен қатар автокөлік құралдарының шығарындыларына байланысты болып отыр.

Метеорологиялық жағдайлар

Тамыз айында Жетісу облысы бойынша ауаның орташа температурасы 17,8-ден 24,4-ге дейін жылуды құрады, бұл облыс бойынша норма шамасында, тек облыс орталығында нормадан жоғары. Облыс бойынша жауын-шашын 20,5-ден 63,0 мм-ге дейін байқалды, облыстың бүкіл аудандарында жауын-шашын мөлшері нормадан жоғары болды.

2023 тамыз айында ҚМЖ тіркелген жоқ.

2023 жылдың тамыз айындағы Талғар қаласының атмосфералық ауа сапасының мониторинг нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша Талғар қаласында атмосфералық ауаның жалпы ластану деңгейі жоғары деңгейде болып бағаланды, СИ=4,9 (жоғары деңгей) күкірт диоксиді бойынша НП=45 % (жоғары деңгей) азот диоксиді болып бағаланды.

* РД 52.04.667-2005 сәйкес, егер СИ мен НП әртүрлі градацияға түссе, онда атмосфераның ластану дәрежесі осы көрсеткіштердің ең үлкен мәні бойынша бағаланады.

Ластаушы заттардың орташа шоғырлары: азот диоксиді-5,1 ШЖШо.т, күкірт диоксиді-4,9 ШЖШо.т, құрады, басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Ластаушы заттарыдың максималды-бір реттік шоғырлары: күкірт диоксиді-4,9 ШЖШо.т, азот диоксиді-2,2 ШЖШо.т, құрады басқа ластаушы заттар –ШЖШ-дан аспады.

Атмосфералық ауа бойынша жоғары ластану (ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары байқалған жоқ.

Нақты мәндер, сонымен қатар арту жағдайларының сапасы мен саны жағдайларының мөлшерлері 6-Кестеде көрсетілген.

Атмосфералық ауаның ластану сипаттамасы

Кесте 6

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖ Қ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м ³	ШЖШо. т.асу еселігі	мг/м ³	ШЖШм.б .асу еселігі	%	>Ш Ж Ш	>5 ШЖ Ш	>10 ШЖ Ш
Күкірт диоксиді	0,25	4,9	2,45	4,9	19	406		
Көміртегі оксиді	1,26	0,42	4,99	0,998	0			
Азот диоксиді	0,20	5,1	0,45	2,2	45	987		
Озон	0,001	0,04	0,07	0,41	0			

3. Алматы қаласы және Алматы облысы, Жетісу облысы бойынша атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамы

Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамына бақылау 6 метеостанцияларда (Алматы, Ауыл-4, Есік, Қапшағай, Мыңжылқы, Текелі) алынған жаңбыр суына сынама алумен жүргізілді.

Жауын-шашын құрамындағы барлық анықталатын заттардың шоғырлары шекті рұқсат етілген шоғырлардан (ШРШ) аспады.

Жауын-шашын сынамаларында гидрокарбонаттар 44,74 %, сульфаттар 22,12 %, кальций иондары 15,46 %, хлоридтер 4,60 %, натрий иондары 3,77% болды.

Ең үлкен жалпы минерализация Ауыл-4 – 124,53 мг/л, ең азы Текелі МС – 20,06 мг/л белгіленді.

Атмосфералық жауын-шашынның үлесті электр өткізгіштігі 30,0 мкСм/см-ден (Текелі МС) 200,0 мкСм/см (Ауыл-4 МС) дейінгі шекте болды.

Түскен жауын-шашын қышқылдылығы әлсіз қышқылды және әлсіз сілтілі сипатта болып, 5,70 (Текелі МС) – 7,09 (Алматы МС) аралығында болды.

4. Алматы, Жетісу облыстары мен Алматы қаласы аумағындағы жер үсті суларының сапасына Мониторинг жүргізу

Алматы облысы аумағындағы жер үсті суларының сапасын бақылау Іле, Текес, Қорғас, Кіші Алматы, Есентай, Үлкен Алматы, Шілік, Шарын, Баянкөл, Қаскелең, Қарқара, Есік, Түрген, Талғар, Темірлік, Қаратал, Ақсу, Лепсі өзендерінің, Үлкен Алматы көлінің 22 су объектісінің 42 тұстамасында жүргізілді, Алакөл, Балқаш және вдхр. Қапшағай.

Жер үсті суларын зерттеу кезінде су сынамаларында су сапасының **44** физикалық және химиялық көрсеткіштері анықталады: *температура, қалқыма заттар, мөлдірлік, сутегі көрсеткіші (рН), ерітілген оттегі, ОБТ5, ОХТ, тұз құрамының бас иондары, биогендік элементтер, органикалық заттар (мұнай өнімдері, фенолдар), ауыр металдар, пестицидтер.*

Алматы, Жетісу облыстары мен Алматы қаласы аумағындағы жер үсті суларының сапасы мониторингінің нәтижелері

Қазақстан Республикасының су объектілерінің су сапасын бағалауға арналған негізгі нормативтік құжаттар «Су объектілерінде судың сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі» (бұдан әрі - Бірыңғай жіктеме) болып табылады.

Су объектілерінің су сапасы Бірыңғай жіктеме бойынша келесідей бағаланады.

Кесте 7

Су объектісінің атауы	Су сапасының класы		Көрсеткіштер	Өлше м бірлігі	концент рацияс ы
	сәуір 2022 г.	сәуір 2023г.			
Кіші Алматы өзені	3 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,15
			Нитрит анионы	мг/дм ³	0,151
Есентай өзені	1 класс*	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,135
Үлкен Алматы өзені	3 класс	3 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,31
Іле өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	26,77
Шілік өзені	4 класс	4 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	15
Шарын өзені	4 класс	4 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	14
			Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,41
Текес өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	25,3
Қорғас өзені	2 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,175
			ОХТ	мг/дм ³	16
Баянкөл өзені	4 класс	4 класс	Магний	мг/дм ³	48,2
			Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,41
Есік өзені	4 класс	3 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,22
Қаскелен өзені	1 класс*	3 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,31
Қарқара өзені	2 класс	4 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,45
Түрген өзені	2 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,2
Талғар өзені	1 класс*	4 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	37
Темірлік өзені	3 класс	4 класс	Қалқыма заттар	мг/дм ³	14
Лепсі өзені	2 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,148
Ақсу өзені	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	20,4
Қаратал өзені	2 класс	2 класс	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0,191
			Нитрит анионы	мг/дм ³	0,243
Қапшағай су қоймасы	3 класс	3 класс	Магний	мг/дм ³	21,8

Кестеден көріп отырғанымыздай, 2022 жылдың тамызымен салыстырғанда Қапшағай су қоймасы, Іле, Үлкен Алматы, Шілік, Шарын, Текес, Қорғас, Баянкөл, Түрген, Лепсі, Ақсу, Қаратал өзендеріндегі жер үсті

суларының сапасы -айтарлықтай өзгерген жоқ; Кіші Алматы өзендерінде 3 класс 2 классқа дейін, Есік 4 класс 3 классқа дейін -жақсарды; Есентай өзендерінде 1 класс 2 классқа дейін, Қаскелең 1 класс 3 классқа дейін , Қарқара 2 класс 4 классқа дейін, Талғар 1 класс 4 классқа дейін, Темерлик 3 класс 4 классқа дейін - нашарлады.

Алматы облысының су объектілеріндегі негізгі ластаушы жалпы фосфор, нитрит ионы, магний, ОХТ, қалқыма заттар болып табылады. Осы көрсеткіштер бойынша сапа нормативтерінің асып кетуі негізінен көптеген халық жағдайында қалалық сарқынды сулардың төгінділеріне тән.

Алматы облысы мен Алматы қ. су объектілерінің сапасы бойынша ақпарат жармалар бөлінісінде 2-қосымшада көрсетілген.

Жетісу облысының су объектілерінің сапасы жөніндегі ақпарат жармалар бөлінісінде 3 қосымшада көрсетілген.

Жетісу облысы мен Алматы қ. көлдері сапасының нәтижелері бойынша ақпарат 4-қосымшада көрсетілген.

5 . Радиациялық жағдайы

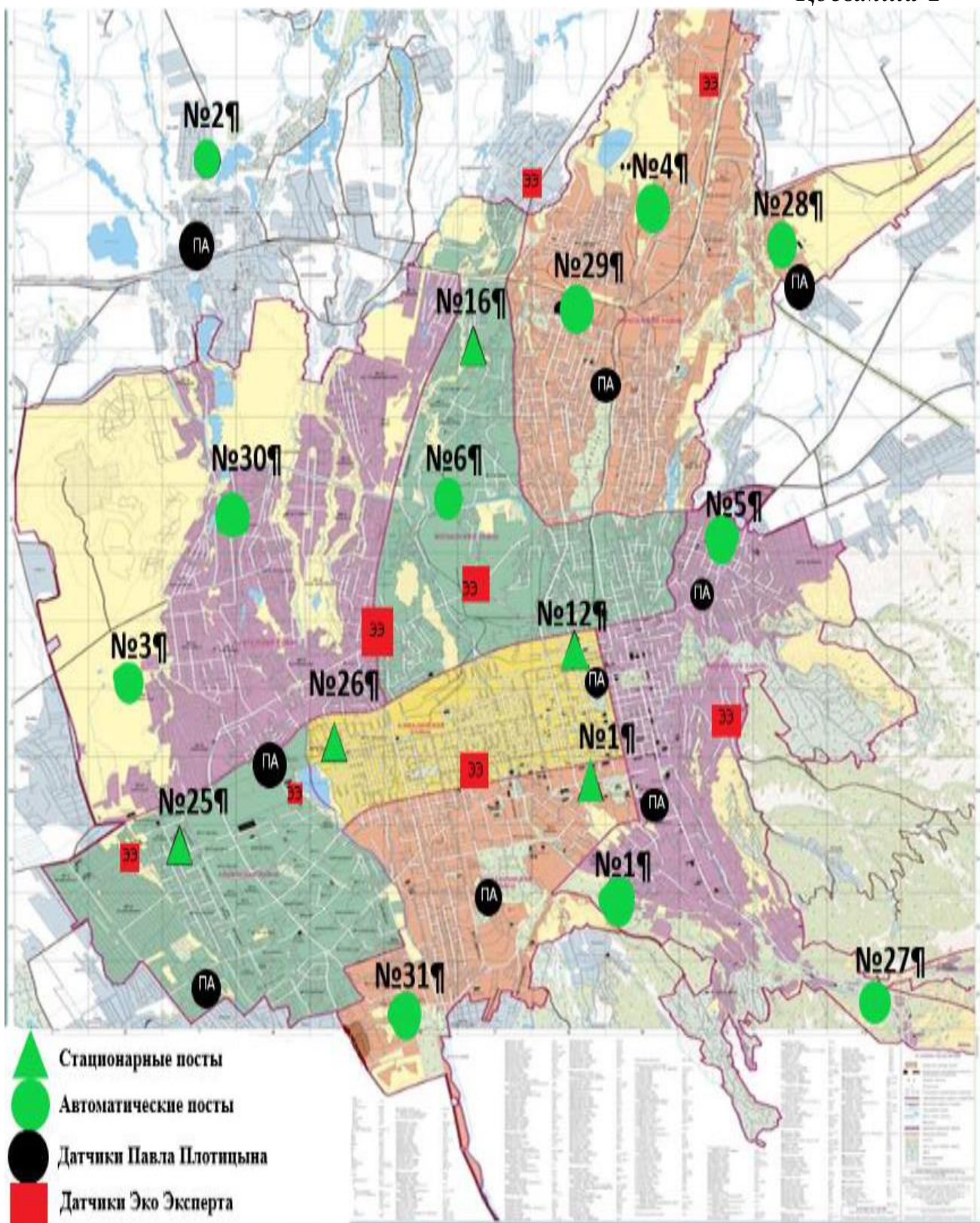
Атмосфералық ауаның ластануының гамма сәулелену деңгейіне күн сайын жергілікті 8 метеорологиялық станцияларда (Алматы, Бақанас, Қапшағай, Нарынқол, Жаркент, Лепсі, Талдықорған, Сарыөзек) және Талдықорған қаласының 1 автоматты бекетінде (*№2 ЛББ*) бақылау жүргізілді

Облыстың елді-мекендері бойынша атмосфералық ауа қабатының жерге жақын қабатындағы радиациялық гамма-фонның орташа мәні 0,14-0,24 мкЗв/сағ. аралығында болды. Облыс бойынша радиациялық гамма- фонның орташа мәні 0,18 мкЗв/сағ., бұл табиғи фоннан аспайды.

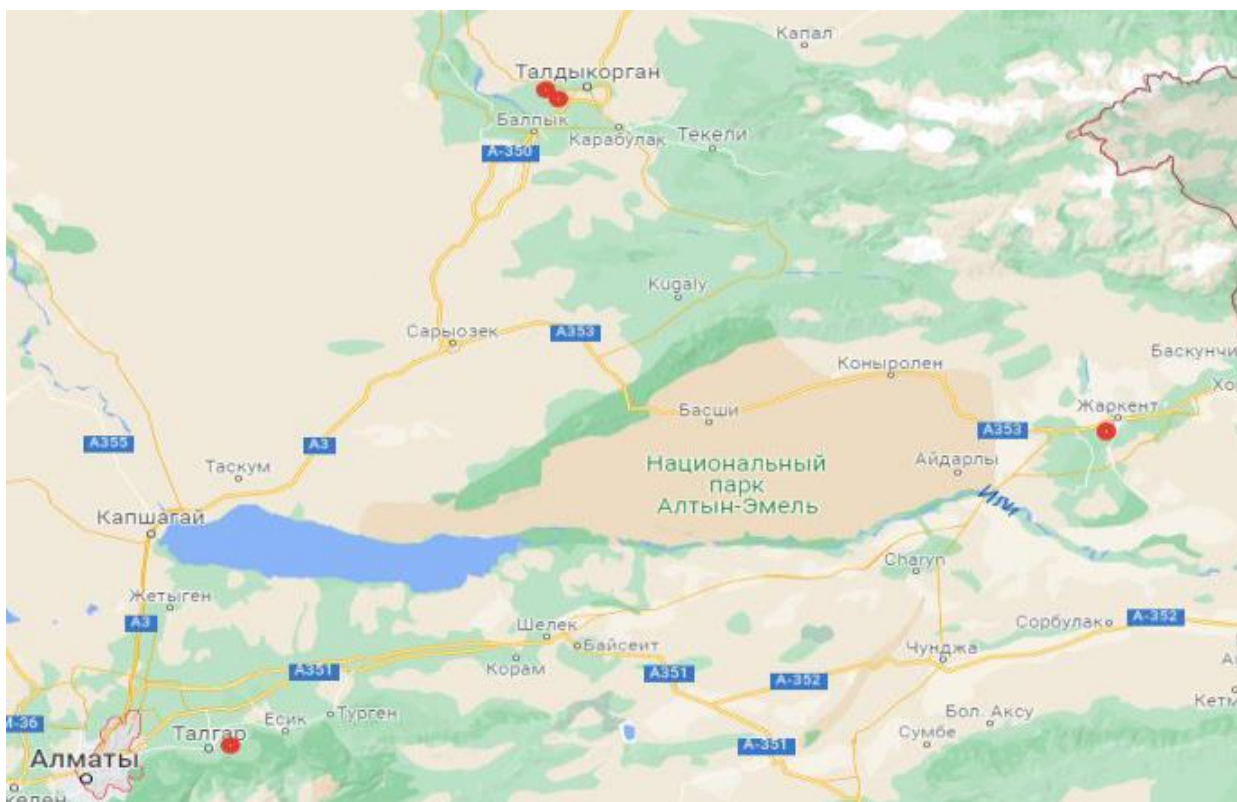
Атмосфераның жерге жақын қабатында радиоактивтердің түсу тығыздығына бақылау Алматы облысында 5 метеорологиялық станцияларда (Алматы, Нарынқол, Жаркент, Лепсі, Талдықорған) ауа сынамасын горизонтальді планшеттер алу жолымен жүзеге асырылды .

Облыс аумағында атмосфераның жерге жақын қабатында орта тәуліктік радиоактивтердің түсу тығыздығы 1,4-2,3 Бк/м² аралығында болды. Облыс бойынша радиоактивті түсулердің орташа тығыздығы 1,8 Бк/м², бұл шекті жол берілетін деңгейінен аспады.

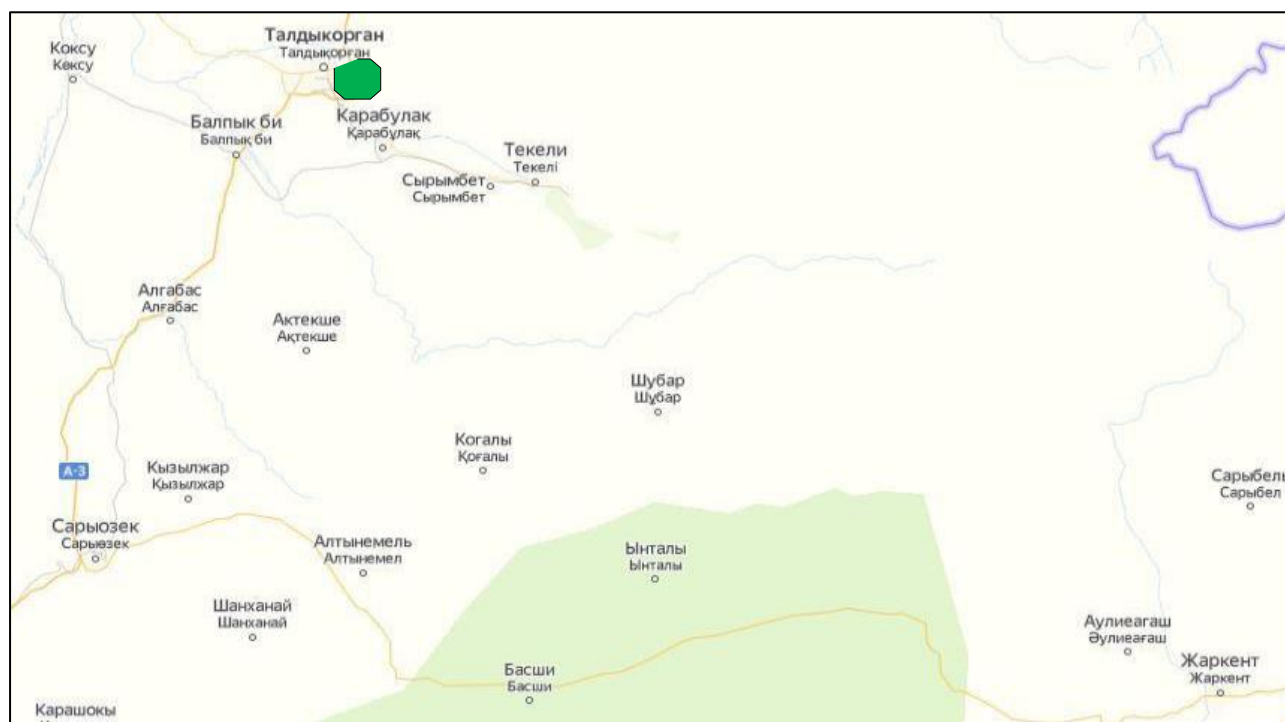

1 сурет Алматы қаласының атмосфералық ауа ластануын бақылау стационарлық желісінің орналасу сызбасы

Жетісу облысындағы ауа сапасын бақылайтын бақылау бекеттерінің орналасу картасы

Жетісу облысының территориясындағы экспедициялық нүктелердің орналасқан жерлерінің картасы

4 сурет Алматы облысының аумағындағы радиациялық гамма-фон мен радиоактивті түсулердің тығыздығын бақылау метеостансаларының орналасу сызбасы.

Қосымша 2

Алматы облысы аумағындағы жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Су объектілері және тұстама	Физика-химиялық көрсеткіштер бойынша сипаттама	
Кіші Алматы өзені	судың температурасы 11,3-21,5 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші 8,01-8,1 суда еріген оттегінің концентрациясы-8,79-9,24 мг/дм ³ , ОБТ5-0,97-1,08 мг/дм ³ , мөлдірлігі 27 -30 см.	
Алматы қ. (11 км қаладан жоғары)	1 класс	
Алматы қ. (Рысқұлов даң. көпірден 0,2 км жоғары)	4 класс	қалқыма заттар - 27 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (4,0 км қаладан төмен)	4 класс	магний – 30,6 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Есентай өзені	судың температурасы 17,1-17,3 °С, сутегі көрсеткіші – 8,02-8,04, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,5 -9,8 мг/дм ³ , ОБТ5 0,85-1,11 мг/дм ³ , мөлдірлігі 26-27 см.	
Алматы қ. (Аль-Фараби даң.; 0,2 км көпірден жоғары)	2 класс	жалпы фосфор-0,14 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан

		асады.
Алматы қ. (Рыскулов даң. 0,2 км көпірден жоғары)	2 класс	жалпы фосфор-0,13 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Үлкен Алматы өзені	судың температурасы 12,8-16,3 °С, сутегі көрсеткіші 7,83-7,99, суда еріген оттегінің концентрациясы 9,7 – 9,9 мг/дм ³ , ОБТ5-0,86 –1,2 мг/дм ³ , мөлдірлігі 27-28 см.	
Алматы қ. 9,1 км қаладан жоғары	4 класс	қалқыма заттар-14 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (0,5 км Сайран өз. төмен)	3 класс	жалпы фосфор-0,23 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Алматы қ. (0,2 км Рыскулова даңғ. Автожол көпірінен жоғары)	3 класс	жалпы фосфор-0,32 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Іле өзені	судың температурасы 19,4-26,2 °С, сутегі көрсеткіші – 7,72-8,12, суда еріген оттегінің концентрациясы 9,4-10,9 мг/дм ³ , ОБТ5 –0,7-1,2 мг/дм ³ , мөлдірлігі 4-30 см, түсі – 6-7 градус.	
Добын ай., су бекеті тұстамасында	4 класс	магний-32 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
ГБ 164 км Қапшағай ГЭС, су бекеті тұстамасы	3 класс	жалпы фосфор-0,37 мг/дм ³ , магний – 21,9 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың, жалпы магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қапшағай т. м., ГЭС-тен 26 км төмен, су бекеті тұстамасы	3 класс	магний – 25,3 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Үшжарма а., ауылдан 6,0 км төмен	3 класс	магний – 25,8 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Жиделі тармағынан 1 км төмен ГБ, Арал-Тюбе а. 1,6 км төмен	3 класс	магний-27,2 мг/дм ³ . Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Жаркент көпірі	3 класс	магний – 21,4 мг/дм ³ .
п.Баканас	3 класс	магний – 26,8 мг/дм ³ .
Суминка – Аралтөбе, а.бастаудан 1,6 км төмен	3 класс	жалпы фосфор-0,21 мг/дм ³ , магний – 23,3 мг/дм ³ .
Шілік өзені	судың температурасы 16,5 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,08, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,4 мг/дм ³ , ОБТ5 – 0,85 мг/дм ³ , мөлдірлігі 25 см.	
Малыбай а., бөгеттен 20 км төмен	4 класс	қалқыма заттар-15 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты

		концентрациясы фондық кластан асады.
Шарын өзені	судың температурасы 20,4 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші-7,96, суда еріген оттегінің концентрациясы-9,8 мг/дм3, ОБТ5 -1,19 мг/дм3, мөлдірлігі 28 см	
Сарытоғай, автокөлік көпірінен 3,0 км жоғары	4 класс	жалпы фосфор-0,41 мг/дм3, қалқыма заттар-14 мг/дм3. Қалқыма заттардың, жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Текес өзені	судың температурасы 11-14 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,86-8,05, суда еріген оттегінің концентрациясы 8,0-8,5 мг/дм3, ОБТ5 –0,6-0,9 мг/дм3, мөлдірлігі 18-27 см хром - 7 градус.	
Текес а., су бекеті тұстамасы	3 класс	магний – 25,3 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Баянкөл өзені	судың температурасы 6,4 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,01, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,1 мг/дм3, ОБТ5 -1,2 мг/дм3, мөлдірлігі 26 см.	
Баянкөл а., су бекеті тұстамасында	4 класс	жалпы фосфор-0,41 мг/дм3, магний – 48,2 мг/дм3. Жалпы фосфордың, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Есік өзені	судың температурасы 11,1 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,1 суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,4 мг/дм3, ОБТ5 -1,25 мг/дм3, мөлдірлігі 25 см.	
Есік қ., автожол көпірі	3 класс	жалпы фосфор-0,22 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қаскелен өзені	судың температурасы 14,7-22 °С, сутегі көрсеткіші – 7,74-8,08, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,0-10,2 мг/дм3, ОБТ5 –1,2-1,21 мг/дм3, мөлдірлігі 26-30 см.	
Қаскелен қ., автожол көпірі	3 класс	жалпы фосфор-0,326 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
саға, Заречное а. 1 км жоғары	3 класс	жалпы фосфор-0,294 мг/дм3, магний – 23,8 мг/дм3. Жалпы фосфордың, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қарқара өзені	судың температурасы 17,1 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,66, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,8 мг/дм3, ОБТ5 -1,21 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см.	
Қаладан шыққанда, су бекеті тұстамасында	4 класс	жалпы фосфор-0,45 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты

		концентрациясы фондық кластан асады.
Түрген өзені	судың температурасы 12,4 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,84, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,8 мг/дм ³ , ОБТ5–1,11 мг/дм ³ , мөлдірлігі 29 см.	
Таутурген а., ауылдан 5,5 км жоғары	2 класс	жалпы фосфор-0,2 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Талғар өзені	судың температурасы 13 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,93, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,2 мг/дм ³ , ОБТ5 -1,2 мг/дм ³ , мөлдірлігі 27 см.	
Талғар қ., автожол көпірі	4 класс	қалқыма заттар-37 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Темірлік өзені	судың температурасы 18,1 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,68, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,8 мг/дм ³ , ОБТ5 – 1,11 мг/дм ³ , мөлдірлігі 27 см.	
су бекеті тұстамасында, Шарын өз. құйылысынан төмен	4 класс	қалқыма заттар-14 мг/дм ³ . Қалқыма заттардың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қапшағай су қоймасы	судың температурасы 24,8-26,6 °С шегінде белгіленді, сутегі көрсеткіші-7,96 - 8,0 суда еріген оттегінің концентрациясы-10,1 мг/дм ³ , ОБТ5-0,99-1,15 мг/дм ³ , мөлдірлігі 30 см.	
Қапшағай қаласы, Қаскелең өзенінің сағасынан а-16 4,5 км	2 класс	ОХТ-16 мг/дм ³ . ҚКП нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Қарашоқы ауылы, ауыл шегінде	3 класс	жалпы фосфор-0,274 мг/дм ³ , магний – 24,6 мг/дм ³ . Жалпы фосфордың, магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Улкен Алматы көлі	судың температурасы 12,8 °С сутегі көрсеткіші 7,74, суда еріген оттегінің концентрациясы 9,5 мг / дм ³ , ОБТ5 0,7 мг/дм ³ , ОХТ -10,7 мг/дм ³ , мөлдірлігі -27 см, қалқыма заттар 26 мг/дм ³ , минерализация – 129 мг / дм ³ .	

Жетісу облысы аумағындағы жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Қосымша 3

Су объектілері және тұстама	Физика-химиялық көрсеткіштер бойынша сипаттама
Қорғас өзені	судың температурасы 11,5-18,5 °С, сутегі көрсеткіші – 7,77-8,07, суда еріген оттегінің концентрациясы – 8,4-10,1 мг/дм ³ , ОБТ5 – 0,7-1,2 мг/дм ³ , мөлдірлігі 26-30 см, түсі –

	7 градус.	
Басқұншы а., су бекеті тұстамасы	4 класс	жалпы фосфор-0,43 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Ынталы застава	2 класс	ОХТ-17,7 мг/дм3. ОХТ нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Лепсі өзені	судың температурасы 24-25 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 8,02-8,1, суда еріген оттегінің концентрациясы – 10,3-10,8 мг/дм3, ОБТ5 – 0,8-1,0 мг/дм3, мөлдірлігі 27-29 см.	
Лепсі стансасы	1 класс	
Төлебай а.	3 класс	жалпы фосфор-0,272 мг/дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Ақсу өзені	судың температурасы 23 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,88, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,9 мг/дм3, ОБТ5 – 1,3 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см.	
Матай стансасы	3 класс	магний-20,4 мг/дм3. Магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қаратал өзені	судың температурасы 13-25 °С шегінде, сутегі көрсеткіші – 7,71-8,07, суда еріген оттегінің концентрациясы – 9,1-10,5 мг/дм3, ОБТ5 – 0,8-1,8 мг/дм3, мөлдірлігі 29-30 см.	
Талдықорған қ.	2 класс	жалпы фосфор-0,197 мг/дм3, нитрит анион-0,226 мг / дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы, анион нитриті фондық кластан асады.
Текелі қ.	2 класс	жалпы фосфор-0,189 мг/дм3, нитрит анион-0,210 мг / дм3.
Үштөбе а.	2 класс	жалпы фосфор-0,186 мг/дм3, нитрит анион-0,292 мг / дм3. Жалпы фосфордың нақты концентрациясы, анион нитриті фондық кластан асады.
Алакөл көлі	судың температурасы 24 °С сутегі көрсеткіші 8,99, суда еріген оттегінің концентрациясы 8,7 мг / дм3, ОБТ5 1,5 мг/дм3, ОХТ 12 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см, қалқыма заттар 4 мг/дм3, минерализация – 6101 мг / дм3.	
Балқаш көлі	судың температурасы 24-25 °С сутегі көрсеткіші 8,73-8,9, суда еріген оттегінің концентрациясы 8,6-8,7 мг / дм3, ОБТ5 1,5 – 1,9 мг/дм3, ОХТ 12-13 мг/дм3, мөлдірлігі 30 см, қалқыма заттар 7-11 мг/дм3, минерализация-5441-6743 мг/дм3.	

Алматы қаласы және Алматы облысының аумағындағы көлдердің жер үсті сулары сапасының нәтижелері

Қосымша 4

	Ингредиенттердің атауы	Өлшем бірлігі	тамыз		
			Алакөл көлі	Үлкен Алматы көлі	Балқаш көлі
1	Көзбен шолу				
2	Температура	°С	24	12.8	24.333
3	Сутегі көрсеткіші		8.99	7.74	8.813
4	Еріген оттегі	мг/дм ³	8.7	9.5	8.633
5	Мөлдірлігі	см	30	27	30
6	ОБТ5	мг/дм ³	1.5	0.7	1.633
7	ОХТ	мг/дм ³	12	10.7	12.667
8	Қалқыма заттар	мг/дм ³	4	26	9
9	Гидрокарбонаттар	мг/дм ³	698	71.4	1034.667
10	Кермектік	мг/дм ³	26	1.4	32.933
11	Құрғақ қалдықтар	мг/дм ³	4920	125	3292
12	Минерализация	мг/дм ³	6101	129	6195.667
13	Кальций	мг/дм ³	28.1	11.2	34.233
14	Натрий	мг/дм ³	1510	6.51	1385
15	Магний	мг/дм ³	299	10.2	379.667
16	Сульфаттар	мг/дм ³	2500	11	2193.333
17	Калий	мг/дм ³	34	0.83	43.133
18	Хлоридтер	мг/дм ³	1028	2.48	1122.333
19	Фосфаттар	мг/дм ³	0.11	0.1	0.27
20	Жалпы фосфор	мг/дм ³	0.201	0.22	0.394
21	Нитритті азот	мг/дм ³	0.088	0.009	0.005
22	Нитратты азот	мг/дм ³	0.7	3.49	0.467
23	Жалпы темір	мг/дм ³	0.06	0.08	0.017
24	Тұзды аммоний	мг/дм ³	0.13	0.29	0.9
25	Қорғасын	мг/дм ³	0.00724	0	0.0057
26	Мыс	мг/дм ³	0.0035	0.00145	0.0024
27	Мырыш	мг/дм ³	0.0045	0.0016	0.003
28	АББЗ /СББЗ	мг/дм ³	0	0	0
29	Фенолдар	мг/дм ³	0.001	0	0
30	Мұнай өнімдері	мг/дм ³	0	0.02	0

Анықтамалық бөлім
Елді мекендердің ауасындағы ластаушы заттардың шекті рұқсат етілген концентрациясы
(ШЖШ)

Қоспа аты-жөні	ШЖШ мәні, мг/м ³		Қауіпті класы
	Максималды бір реттік	Орташа тәуліктік	
Азота диоксиді	0,2	0,04	2
Азота оксиді	0,4	0,06	3
Аммиак	0,2	0,04	4
Бенз/а/пирен	-	0,1 мкг/100 м ³	1
Бензол	0,3	0,1	2
Бериллий	0,09	0,00001	1
Қалқыма бөлшектері (шаң)	0,5	0,15	3
PM 10 қалқыма бөлшектері	0,3	0,06	
PM 2,5 қалқыма бөлшектері	0,16	0,035	
Хлорсутегі	0,2	0,1	2
Кадмий	-	0,0003	1
Кобальт	-	0,001	2
Марганец	0,01	0,001	2
Мыс	-	0,002	2
Мышьяк	-	0,0003	2
Озон	0,16	0,03	1
Қорғасын	0,001	0,0003	1
Күкірт диоксиді	0,5	0,05	3
Күкірт қышқылы	0,3	0,1	2
Күкіртті сутек	0,008	-	2
Көміртегі тотығы	5,0	3	4
Фенол	0,01	0,003	2
Формальдегид	0,05	0,01	2
Фторлы сутегі	0,02	0,005	2
Хлор	0,1	0,03	2
Хром (VI)	-	0,0015	1
Мырыш	-	0,05	3

"Қалалық және ауылдық елді мекендердегі, өнеркәсіптік ұйымдар аумақтарындағы атмосфералық ауаның гигиеналық нормативтерін бекіту туралы" (2022 жылғы 2 тамыздағы № ҚР ДСМ-70)

Атмосфераның ластану индексінің дәрежесін бағалау

Градациялар	Атмосфералық ауаның ластануы	Көрсеткіштер	Айлық баға
I	Төмен	СИ ЕЖҚ, %	0-1 0
II	Көтеріңкі	СИ ЕЖҚ, %	2-4 1-19
III	Жоғары	СИ ЕЖҚ, %	5-10 20-49
IV	Өте жоғары	СИ ЕЖҚ, %	>10 >50

НҚ 52.04.667-2005 мемлекеттік органдарды, жұртшылықты және халықты ақпараттандыру үшін қалалардағы атмосфераның ластану жай-күйінің құжаттары. Әзірлеуге, сақтауға, мазмұндауға және мазмұнына қойылатын жалпы талаптар

**Су пайдалану санаттары (түрлері) бойынша су пайдалану
сыныптарын саралау**

Суды пайдалану санаты (түрі)	Тазарту мақсаты/түрі	Суды пайдалану сыныптары				
		1- сынып	2- сынып	3- сынып	4- сынып	5- сынып
Балық шаруашылығы	Албырт балық		+	+	-	-
	-Тұқыбалық		+	+	+	-
Шаруашылық- ауызсумен жабдықтау	Қарапайым су дайындау	+	+	-	-	-
	Дағдылы су дайындау	+	+	+	-	-
	Қарқынды су дайындау	+	+	+	+	-
	Рекреация					
Суару		+	+	+	-	-
	Дайындықсыз	+	+	+	+	-
Өнеркәсіптік:	Каргататұнбалау	+	+	+	+	+
технологиялық мақсатта, салқындату үрдісі		+	+	+	+	-
гидроэнергетика						
пайдалы қазбаларды өндіру		+	+	+	+	+
		+	+	+	+	+

су көлігі + + + + +

Су объектілеріндегі су сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі (АШМ СРК 09.11.2016 ж. №151 Бұйрығы)

Радиациялық қауіпсіздік нормативі*

Нормаланатын шамалар	Доза шектері
Тиімді доза	Халық
	Кез келген кезекті 5 жыл үшін жылына 1 мЗв орташа, бірақ жылына 5 мЗв артық емес

*Санитарлық-эпидемиологиялық талаптар радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге»

«ҚАЗГИДРОМЕТ» РМҚ
ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МОНИТОРИНГ ДЕПАРТАМЕНТІ
МЕКЕН – ЖАЙ:
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ
АБАЯ 32
ТЕЛ. 8-(7272)-2675233 (внутр. 732)
E MAIL:ONAINACHALM@METEO.KZ